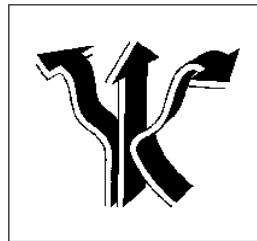

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ДИСЦИПЛІНИ

**«СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВЛАДИ ТА СОЦІАЛЬНОГО
КОНТРОЛЮ»
(для магістрів)**

КИЇВ – 2016

Підготовлено професором кафедри соціології та соціальної роботи
Отрешко Н.Б.

Затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи
(протокол № 1 від 29.08.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського Інституту
соціальних наук і самоврядування Г.А. Алієва
(протокол № 1 від 30.08.2016 р.)

Отрешко Н.Б. Навчальна програма дисципліни «Сучасні теорії влади та соціального контролю» (для магістрів). – К.:МАУП, 2016 – 19 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Сучасні теорії влади та соціального контролю», теми рефератів, питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом
(МАУП), 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Специфіка сучасної соціальної роботи та її менеджменту вимагає високого рівня професіоналізму. Професіоналізм конкретного працівника є результатом його самореалізації в ході тривалого процесу професійного становлення, для якого характерні індивідуальна своєрідність й унікальність умов протікання. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи – цілісний і безперервний процес розвитку практичної, освітньої й дослідницької діяльності особистості у соціальній сфері, орієнтований на формування професійних знань, умінь, навичок і особистісних якостей, адекватних кваліфікаційним вимогам та етичному стандарту професії.

Курс “Сучасні теорії влади та соціального контролю” знайомить студентів з основними традиціями у вивченні феномена влади, концептуальними підходами до аналізу та інтерпретації явища, сутністю і специфікою політичної влади, механізмами принципями та процедурами державного управління як практичного вияву політичної влади. Курс складається з трьох основних частин. У першій частині розглядаються концептуальні проблеми, що мають місце в дискусіях з приводу змісту поняття, дається типологічний аналіз влади і систематизувався спектр підходів до пояснення цього феномена. У другій частині курсу вивчаються основні теорії політичної влади, перш за все їх сучасні версії, структура та сутнісні характеристики політичної влади. Третя частина присвячена особливостям державного управління як механізму реалізації політичної влади через політичний маркетинг та менеджмент.

Дисципліна «Сучасні теорії влади та соціального контролю» є складовою циклу професійно-практичної підготовки студентів другого (магістерського) освітнього рівня спеціальності «Соціальна робота».

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні теорії влади та соціального контролю» є опанування студентами знаннями сучасних теорій влади, їх відмінностей від класичних теорій та їх практичним застосуванням.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні теорії влади та соціального контролю, їх практичного застосування у політичному менеджменті та соціальних технологіях здійснення влади в сучасній українській практиці.

Завдання курсу

1. Розкрити сутність явища влади і еволюцію поглядів на його інтерпретацію

2. Визначити і проаналізувати основні концептуальні підходи до розуміння явища влади.
3. З'ясувати сутність, особливості, форми і механізми політичної влади.
4. Розглянути теоретичні перспективи і напрями у вивченні політичної влади, зокрема такі, як елітизм, плюралізм, корпоративізм та ін.
5. Визначити специфіку і особливості окремих форм політичної влади в українському суспільстві.
6. Окреслити сутність і принципи державного управління як форми реалізації політичної влади.

В результаті вивчення курсу студент повинен

знати:

1. Базові поняття “дискурсу влади” і способи їх операціоналізації;
2. Основні концептуальні підходи до інтерпретації феномена влади
3. Теоретичні перспективи і напрями у вивченні політичної влади (елітизм, плюралізм, корпоративізм, марксизм і ін.);
4. Когнітивні моделі, що використовуються у вивченні політичної влади;
5. Специфіку і особливості окремих форм політичної влади в українському суспільстві.
6. Сутність і принципи державного управління як форми реалізації політичної влади.

Вміти

1. Аналізувати та інтерпретувати явище влади з позиції різних наукових парадигм
2. Виявляти особливості феномена влади в наукових підходах різних учених
3. Екстраполювати теоретичні конструкти стосовно явища влади на сучасні суспільні реалії
4. Окреслювати сутність і специфіку політичної влади на теоретичному рівні і в практичному вимірі
5. Характеризувати особливості політичної влади в сучасній Україні
6. Аналізувати і оцінювати сутність і принципи державного управління на прикладному рівні

Міждисциплінарні зв'язки: ця дисципліна базується на знаннях з професійно-орієнтованих дисциплін «Теорія соціальної роботи», «Політологія», «Соціологія політики», «Політична філософія».

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДИСЦИПЛІНИ**

«СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВЛАДИ ТА СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ»

№ з/п	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1.	
Загальне визначення поняття «влада» у сучасних теоріях	
<i>Тема 1</i>	Сутність феномена влади та еволюція інтелектуальних поглядів на явище влади.
<i>Тема 2</i>	Основні проблеми концептуального аналізу влади
<i>Тема 3</i>	Класичні і сучасні концепції влади: порівняльний аналіз
<i>Тема 4</i>	Реляціоністські концепції влади
<i>Тема 5</i>	Системні концепції влади.
<i>Тема 6</i>	Психологічні концепції влади
<i>Тема 7</i>	Плюралістичний та елітистичський підходи до розуміння влади у сучасному демократичному суспільстві
Змістовий модуль 2.	
Політична і державна влада: сутність, форми і механізми реалізації.	
<i>Тема 8</i>	Політична влада і її форми
<i>Тема 9</i>	Класичні і сучасні теорії політичної влади
<i>Тема 10</i>	Державна влада як різновид політичної влади
<i>Тема 11</i>	Регіональна та муніципальна влада
Змістовий модуль 3. Практичне застосування сучасних теорій влади	
<i>Тема 12</i>	Конфлікти і кризи у політичному житті
<i>Тема 13</i>	Політичні партії та партійні системи
<i>Тема 14</i>	Групи за інтересами. Громадсько-політичні об'єднання. Групи тиску, лобіювання
<i>Тема 15</i>	Кризи легітимності сучасної влади
<i>Тема 16</i>	Прикладна політологія: предмет, функції та методи
<i>Тема 17</i>	Політика як процес соціально-політичного управління
<i>Тема 18</i>	Політичний маркетинг
<i>Разом годин: 180</i>	

ЗМІСТ
ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВЛАДИ І СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ»

Змістовий модуль I. Загальне визначення поняття «влада» у сучасних теоріях

Тема 1. Сутність феномена влади та еволюція інтелектуальних поглядів на явище влади.

Еволюція політичної думки про владу. Сутність категорії "влада", види влади, її елементи та ресурси. Основні підходи до визначення влади. Політична влада і її особливості. Проблема легітимності влади і принцип розподілу влад.

Література: [1-5; 14;25]

Тема 2. Основні проблеми концептуального аналізу влади

Концепція сутнісної оскаржуваності політичних понять. Методологія і основні принципи визначення понять політичного дискурсу. Ключові питання і основна проблематика концептуального аналізу влади. Логіка конструювання поняття влади. Базові дефініції і вибіркового аналізу окремих концептуальних схем.

Література: [1-8; 23; 45]

Тема 3. Класичні і сучасні концепції влади: порівняльний аналіз

Основні традиції в розумінні влади. Гоббсівська традиція. Концепція влади М. Вебера. Концепції влади 50-60 рр. ХХ століття. Дискусія про "осіб влади" (М. Бекрек і М. Беретц, С. Лукс). Концептуальні схеми Д. Ронга, П. Моріса, Дж. Дебнема, Т. Вартенберга. Альтернативна традиція (Т.Парсонс, Х.Арендт, М.Фуко).

Література: [1-5; 15; 26; 34; 46]

Тема 4. Реляціоністські концепції влади

Загальна характеристика реляціоністських концепцій влади і їх порівняння з біхевіористськими та системними. Сутність теорії опору як різновиду

реляціоністського трактування влади: Д. Картрайт, Ж. Френч, Б. Рейвен, М. Мальдер. Теорія обміну ресурсами і її пояснення відносин влади : П. Блау, М. Роджерс, А. Етціоні. Теорія розподілу зон впливу як спроба демократичного помякшення сутності влади: Д. Ронг.

Література:[2-9;17;23;37;46]

Тема 5. Системні концепції влади.

Основні напрямки системної парадигми розуміння соціальної влади. Влада у контексті теорії соціальних систем Талкота Парсонса. Комунікативна сутність влади у системній концепції Нікласа Лумана. Концепція влади Фуко і її критика Хабермасом. Теорія влади і держави Бурдьє.

Література: [1-7;12;17;21;25;34;38;45]

Тема 6. Психологічні концепції влади

Загальна характеристика психологічних інтерпретацій влади. Спільне і відмінне у психологічному трактуванні влади в порівнянні з біхевіористським, реляціоністським та системним. Хекхаузен і його огляд підходів до мотивації влади. Основні теорії мотивації влади (Адлер, Хорні, Фром). Особливості психологічного трактування влади Еліаса Канетті.

Література: [2-11; 17; 21-27;39;43]

Тема 7. Плюралістичний та елітистський підходи до розуміння влади у сучасному демократичному суспільстві

Загальна характеристика основних парадигм розуміння влади та правлячого класу в умовах політичної системи США. Дискусія про структуру влади в американському суспільстві. Роберт Дал і його дослідження влади у праці «Хто править». Дослідження влади Флойдом Хантером у праці «Структура влади у суспільстві». Роберт Престус як представник проміжної плюралістично-елітистської парадигми влади.

Література: [1-7; 14; 34;37;43;56]

Змістовий модуль 2. Політична і державна влада: сутність, форми і механізми реалізації.

Тема 8. Політична влада і її форми

Джерела, ресурси і форми влади. Поняття політичної влади. Влада і політична влада. Політична влада і панування. Багатовимірні концепції

політичної влади. Політична влада і державна влада. Політична влада і політичний авторитет. Політичний вплив і політична влада. Формування політичної свідомості.

Універсальні і специфічні властивості політичної влади. Відкриті і приховані форми політичної влади. Джерела та реалізація політичної влади. Ресурси політичної влади. Політична влада і політичні інститути. Легітимність політичної влади.

Література: [16-24;37;46;57]

Тема 9. Класичні і сучасні теорії політичної влади

Основні традиції в поясненні розподілу політичної в сучасному суспільстві. Марксистські концепції політичної влади (К. Маркс, А. Грамши, Н. Пуланзас, Р. Джессоп). Клас як суб'єкт влади. Економічна влада і політична влада. Класичний і сучасний плюралізм (А. Бентлі, Д. Труман, Р. Далечинь, Ч. Ліндблом, Р. Уейст, Р. Ейтс). Плюралізм і корпоративізм. Класичний і сучасний елітизм. Варіації сучасного елітизму (Ч. Міллс, Дж. Шумпетер, Т. Дай, У. Домхофф).

Сучасні моделі емпіричного дослідження влади. Теорії “машин зростання” і “міських політичних режимів”. Дискусії про валідності когнітивних моделей влади в різних соціальних, політичних і культурних контекстах.

Література: [1-6; 17; 22; 31; 46;52]

Тема 10. Державна влада як різновид політичної влади

Історичні віхи становлення уявлень про державну владу. Поняття і ознаки державної влади. Засоби та механізми реалізації державної влади. Легітимація і узурпація державної влади. Форми і методи здійснення державної влади. Державна влада і право: принципи взаємодії.

Сутність та принципи державного управління. Інститути державного управління і їх функціонування. Прийняття і реалізації управлінських рішень. Соціальні проблеми і завдання як об'єкти управлінських рішень. Критерії оцінки ефективності управлінських рішень і управлінської діяльності.

Література: [23;35;61]

Тема 11. Регіональна та муніципальна влада

Сутність і специфіка регіональної та муніципальної влади у структурі державної влади. Моделі регіональної та муніципальної влади. Особливості державного управління на регіональному та локальному рівні. Місцева влада і місцеве самоврядування: співвідношення сутнісного значення феноменів.

Змістовний модуль 3. Практичне застосування сучасних теорій влади

Тема 12. Конфлікти і кризи у політичному житті

Поняття конфлікту як соціального явища, неминучого супутника суспільного розвитку. Співвідношення соціального і політичного конфлікту. Політичний конфлікт як форма взаємовідносин між особами, партіями, політичними групами, класами, державами з приводу влади. Політичні інтереси та суперечності як об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення конфліктів. Форми, моделі, типи, функції політичного конфлікту. Джерела і причини конфлікту. Політична криза. Учасники конфлікту, їх характеристики. Конфлікт у тоталітарній системі, його особливості. Конфлікт у демократичній системі. Політичні конфлікти і кризи при переході від тоталітаризму до демократії. Модернізація і соціально-політичні конфлікти. Міжнародні конфлікти, їх специфіка. Шляхи розв'язання конфлікту, зняття соціальної напруги.

Література: [8; 17; 22; 24–26; 33; 54; 55; 62].

Тема 13 . Політичні партії та партійні системи

Виникнення політичних партій. М. Дюверже про головні детермінанти утворення політичних партій. М. Вінер про кризу політичної системи та процес модернізації як спонукаючі фактори партійного творення. М. Вебер про три основні етапи генезису політичних партій — аристократичні угруповання, політичні клуби та масові партії. Сутність, типи політичних партій, їх роль у політичному процесі, основні ознаки: наявність організації, тяжіння до влади та ідеологічний характер. Особливість політичних партій у порівнянні з групами за інтересом, рухами, суспільними організаціями, групами тиску, клубами та іншими об'єднаннями. Багатоманітність підходів стосовно класифікації політичних партій. Поділ партій на кадрові та масові за М. Дюверже; на партії “індивідуальної репрезентації” та “соціальної інтеграції” за З. Нойманом. Особливості класифікації Дж. Сарторі та С. Ксена. Функції політичних партій у суспільстві. Латентні функції: надання можливості соціального підйому представникам непривілейованих суспільних груп, гарантування привілеїв членам партії та ін. Аналіз негативних рис діяльності політичних партій М. Острогорським, Р. Міхельсом і М. Дюверже. Поняття і типи партійних систем. Різні підходи щодо поділу партійних систем. Партійні системи з опозицією та без опозиції. Феномен політичної опозиції. Однопартійні та багатопартійні системи. Критика монопартійності, недоліки мультипартійності. Фактори, що обумовлюють утворення партійних систем.

Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні. Конституція про свободу та умови об'єднання громадян у політичні партії.

Зміст внутрішньопартійної демократії. Визначення лідера, члена та партійного чиновника, відмінності між ними. Значення симпатиків і виборців. Внутрішньопартійні конфлікти. Фракції та їх оцінка. Роль партій у забезпеченні розвитку та безпеки особистості — суспільства — держави.

Література [3–5; 8; 25; 26; 30; 31]

Тема 14. Групи за інтересами. Громадсько-політичні об'єднання. Групи тиску, лобіювання

Поняття груп за інтересами. Умови, необхідні для їх конституювання. Різноманітність груп за інтересами. Групи за інтересами у широкому та вузькому значеннях.

Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення громадсько політичних об'єднань та рухів. Шлях подальшого розвитку масових організацій та рухів. Неофіційні громадські організації. Визначення та характерні риси громадських рухів. Багатоманітність підходів щодо їх поділу. Класичні та нові (альтернативні) рухи. Особливості громадсько-політичних рухів, що виникли наприкінці 80-х років в Україні. Конституція України про свободу та умови об'єднання громадян у громадсько політичні організації та рухи. Групи тиску, їх функції та технологія. Характер і ресурси впливу груп тиску. Значення інформації, кваліфікації та досвіду для впливу на політичну владу. Необхідність політичних зв'язків з політичними партіями і державними лідерами. Можливі негативні явища у діяльності груп тиску (корупція, корпоративізм, протекціонізм, дискредитація суперників). Лобізм як політичний інститут. Типи лобіювання: вплив на саму владу; відкритий та прихований тиск; вплив на партії, які утримують чи контролюють владу; вплив на громадську думку. Форми впливу. Лобіювання і законодавство. Розвиток груп тиску і лобіювання у політичному житті сучасної України.

Література [3; 9; 10; 25; 26; 31; 33]

Тема.15 Кризи легітимності сучасної влади

Кризи політичного розвитку: криза ідентичності (розпад ідеалів і цінностей), криза розподілу матеріальних і культурних благ, криза участі, криза “проникнення” (протиріччя у прагненні правлячих сил реалізувати свої рішення), криза легітимності.

Поняття, сутність і етапи політичної модернізації суспільства і політичної системи. Проблема вибору варіантів і шляхів модернізації: ліберальний напрямок (Р. Даль, Г. Алмонд, Л. Пай) і консервативна орієнтація (С. Хантінгтон, К. Дейч, Х. Ліндз). Типи і шлях модернізації. Поетапний характер політичної модернізації та корекція соціального розвитку. Зміст і

основні характеристики політичної модернізації: задоволення соціальних вимог, централізована держава, політична участь. Суперечності політичної модернізації: між економічною ефективністю і соціальною справедливістю; між різними політичними групами за реальний політичний вплив на суспільство. Політична модернізація і необхідність вироблення консенсусної політичної культури для подолання суперечностей соціально-політичного розвитку і забезпечення інтеграції суспільства.

Література [4; 8; 11; 23; 25; 26; 33; 54; 56]

Тема 16. Прикладна політологія: предмет, функції та методи

Предметна галузь застосування прикладної політології. Взаємозв'язок загальної теорії політики, прикладної політології, політичних технологій та політики.

Ситуаційний політичний аналіз. Політична ситуація як вихідний пункт прикладного політичного дослідження. Аналіз політичного процесу як ланцюга станів і сукупності політичних ситуацій. Основні характеристики політичної ситуації: “фрагмент” політичного процесу, локалізований у фіксованому просторово-часовому континуумі; сукупність дискретних подій, пов'язаних причинно-наслідковими відносинами; тип взаємодії політичних суб'єктів у певних об'єктивних умовах; баланс соціально-політичних сил (розташування та співвідношення). Основні компоненти політичної ситуації: 1) просторово-часовий континуум; 2) норми; 3) фактори; 4) актори та їхні стратегії; 5) акції; 6) інтеракції; 7) позиції та диспозиції; 8) ресурси та потенціал.

Дескриптивний політичний аналіз. Співвідношення понять “політична ситуація” та “політична подія”. Структура політичної події: а) ініціатор; б) об'єкт впливу; в) континуум (місце та час), г) тип взаємодії.

Емпіричний політичний аналіз — це сукупність процедур та операцій зі збирання, описання та систематизації матеріалу про політичні ситуації та події. Роль соціологічних методів і процедур. Проблемні та дескриптивні опитування громадської думки: інтерв'ю, анкетне опитування, телефонне опитування, поштове опитування, пресове опитування. Метод фокус-груп. Спостереження, контент-аналіз, імітаційні ігри, когнітивні карти.

Література [45; 46; 48–50; 57–59]

Тема 17 Політика як процес соціально-політичного управління

Політика та політичне управління. Система політичного управління як організація політичних рішень та їх реалізації. Соціотехніка. Типологія управлінських методів і стилів. Базові моделі, етапи та засоби прийняття політичних рішень. Підготовка політичних рішень: ідентифікація та мета

формулювання проблеми. Опрацювання альтернатив та експертиза проектів. Сценаріотехніка в аналітичному забезпеченні прийняття політичних рішень. Політичне прогнозування та стратегічне планування. Нормативні, пошукові, цільові прогнози. Структура процесу прогнозування. Методи політичного прогнозування: сингулярні, математичні, комплексні. Прогнозні сценарії розвитку політичних об'єктів. Експертне політичне прогнозування. Метод мозкової атаки та імітаційне моделювання. Етапи вироблення прогнозу та критерії його ефективності. Стратегічне та тактичне планування у політиці.

Політика і соціальний ризик, його поняття та види. Специфіка політичного ризику. Структура моделі політичного ризику: суб'єктивний та об'єктивний компоненти. Особистісні фактори політичного ризику та їх оцінка. Проблема управління політичними ризиками.

Література: [1-4;53–56; 63]

Тема 18 . Політичний маркетинг

Сутність політичного маркетингу. Основні функції політичного маркетингу: формування інформаційного банку; оцінювання й аналізування умов політичного ринку, маркетингового мікро- та макросередовищ; аналіз ринкових можливостей політичних акторів; розробка оцінних і прогнозних моделей політичного попиту, життєвого циклу об'єктів і суб'єктів політики та їх політичної поведінки; коригування обраних форм і методів політичної діяльності.

Зміст і напрямки організації політичного маркетингу. Дослідження політичного ринку, виборча інженерія та політичне рекламування як основні види політичного маркетингу. Типи політичних маркетингових досліджень: теоретичні, емпіричні, соціологічні, політологічні, психологічні тощо. Технології та методи проведення політичних маркетингових досліджень. Методи збору первинної інформації в політичних маркетингових дослідженнях (аналіз доку-ментів, наглядання, опитування, експеримент).

Політичний маркетинг і політичні технології. Політичний ринок як ринок влади. Політико-інженерна діяльність: вплив на політичний ринок.

Потенційний і дійсний політичний ринок. Політична еліта в системі політичного маркетингу. Банк політичних лідерів. Сегментація політичного ринку.

Література [47; 52; 53; 60; 62]

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Порівняльний аналіз концептуальних моделей політичних систем Д. Істона та Г. Алмонда
2. Умови стабільності політичної системи та методи її забезпечення

3. «Структурні альтернативи» політичних систем
4. Структури «входу» та структури «виходу» політичної системи
5. Сучасні теорії політичної влади
6. Теорії влади М. Фуко та М. Крозьє
7. Способи легітимації влади в сучасній Україні
8. Специфіка політичної влади
9. Політичний вплив та політичне маніпулювання як методи здійснення влади
10. Мотиви владного впливу
11. Влада і конфлікт: співвідношення понять
12. Сила авторитет та примус у структурі влади
13. Особливість реалізації принципу поділу влади в Україні
14. Державна влада: конституційні межі і порядок здійснення
15. Поняття держави. Теорії виникнення держави
16. Основні ознаки та функції держави
17. Форми державного правління.
18. Монархія, її різновиди
19. Республіка: різновиди, переваги та недоліки
20. Форми національно-територіального устрою держави
21. Унітарна держава: типи, переваги та недоліки
22. Федеративна держава: моделі федералізму, переваги та недоліки
23. Концепція правової держави: принципи та ознаки
24. Концепція соціальної держави. Ідеологічні інтерпретації соціальної держави
25. Поняття та принципи громадянського суспільства
26. Елітаристська теорія демократії
27. Плюралістична теорія демократії
28. Поліархія Р. Даля
29. Моделі демократії А. Лейпхарта
30. Умови ефективності федеративного устрою держави в сучасному світі
31. Переваги та недоліки республіканських форм правління
32. Різновиди та причини збереження сучасних монархічних держав
33. Ідеологічні інтерпретації концепції соціальної держави
34. Принципи успадкування влади за різних типів монархій
35. Причини утвердження бюрократично-авторитарних форм державного правління
36. Характеристика держав поліцейського типу
37. Моделі взаємодії метрополії та провінцій в різних типах імперій
38. Теорія та практика віртуальних урядів
39. Теоретико-методологічні засади дослідження сучасної української держави
40. Теорія «безшумної революції» Р. Інглхарта
41. Базові соціальні та політичні цінності українського суспільства
42. Традиційність та новаційність в політичній культурі українського суспільства

43. Особливості політичної культури тоталітарного суспільства
44. Homo soveticus: політико-культурний «портрет», політичні орієнтації
45. Постмодерна політична культура інформаційних суспільств
46. Еволюція української політичної культури в останні десятиліття
47. Українська політична культура у порівняльному вимірі
48. Політична культура сучасної української молоді

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Влада як суспільне явище
2. Концептуальний вимір аналітичних підходів до явища влади
3. Реляціоністські концепції влади
4. Системні концепції влади.
5. Психологічні концепції влади
6. Плюралістичний та елітистичський підходи до розуміння влади у сучасному демократичному суспільстві
7. Політична влада: сутність, особливості, вияви.
8. Властивості та способи реалізації політичної влади у суспільстві.
9. Державна влада як різновид політичної влади
10. Основні концепції політики, її структура та функції, співвідношення із іншими сферами суспільного виробництва
11. Поняття політичної системи суспільства, її особливості
12. Структура та фактори стабільності політичної системи
13. Типологія політичних систем
14. Природа політичної влади, концептуальні підходи до визначення поняття
15. Ресурси та функції політичної влади
16. Влада державна і політична
17. Легітимність політичної влади. Джерела легітимації
18. Поняття держави. Теорії виникнення держави
19. Основні ознаки та функції держави
20. Монархія, її різновиди
21. Республіка: різновиди, переваги та недоліки
22. Унітарна держава: типи, переваги та недоліки
23. Федеративна держава: моделі федералізму, переваги та недоліки
24. Концепція правової держави: принципи та ознаки
25. Концепція соціальної держави.
26. Поняття та принципи громадянського суспільства
27. Суть та основні ознаки тоталітаризму
28. Суть, основні ознаки авторитаризму.
29. Різновиди авторитарних політичних режимів.
30. Основні принципи та теорії демократії
31. Елітаристська, плюралістична, партисипаторна теорії демократії
32. Теорія поліархії Р. Даля. Моделі демократії А. Лейпхарта.

33. Парламент як інститут представницької влади: функції, типи
34. Походження і сутність політичних партій
35. Ознаки та функції політичних партій
36. Типологія політичних партій
37. Типологія партійних систем
38. Багатопартійні системи та партійні коаліції, їх теорії
39. Поняття виборчих систем та принципи їх функціонування
40. Мажоритарна система, її різновиди, переваги та недоліки
41. Пропорційна система, її різновиди, переваги та недоліки
42. Система партійних списків
43. Поняття і структура політичної культури
44. Типологія політичної культури
45. Політична соціалізація
46. Поняття політичної еліти, її структура. Циркуляція політичної еліти
47. Лідерство як політичний феномен, теорії політичного лідерства
48. Типологія та стилі політичного лідерства.
49. Предмет політичної психології.
50. Опитування і контент-аналіз як методи сучасній політичної психології.
51. Становлення та основні етапи розвитку сучасних теорій влади.
52. Сутність політичної соціалізації особистості, її механізми.
53. Фактори та етапи процесу політичної соціалізації.
54. Політична ідентифікація особистості, основні завдання, типи і види процесів ідентифікації.
55. Громадянська ідентичність особистості у порівнянні з ідентичністю національною.
56. Проблема політичної ресоціалізації особистості.
57. Політична свідомість як психічний феномен.
58. Психологія політичного мислення, політична активність, політична пасивність.
59. Психологічні особливості політичної орієнтації суб'єктів політичного процесу.
60. Політична участь і поведінка: особливості та основні типи.
61. Поняття про політичну діяльність, її основні детермінанти.
62. Сутність політичної культури як соціального явища.
63. Структура і основні характеристики політичної культури.
64. Функції та види політичної культури.
65. Політичні установки і стереотипи
66. Психологія влади: генезис і основні види прояву.
67. Підходи до вивчення психологічних характеристик політичної влади, потреба у владі.
68. Класифікація джерел влади (за Д. Френчем, Б. Рейнвейном і Д. Картрайтом).
69. Рівні та психологічні ознаки легітимності влади, фактори, що знижують легітимність влади.

70. Психологія парламентського лобізму.
71. Існуючі політико-психологічні підходи до вивчення проблеми лідерства.
72. Функції політичного лідера. Співвідношення понять «лідер» і «вождь».
73. Моделі типології лідерства та типи політичних лідерів.
74. Рівні політичного лідерства в залежності від масштабів політичної діяльності.
75. Основні риси політичного лідера, його психологічні якості.
76. Гендерні аспекти політичного лідерства.
77. Мотивація політичного лідерства.
78. Я-концепція і самооцінка політичного лідера.
79. Основні принципи імідж-мейкінгу політичного лідера.
80. Психологічні аспекти формування і особливості функціонування політичної еліти.
81. Малі групи як суб'єкт політичної дії.
82. Основні критерії формування малих груп в політиці.
83. Психологія великих груп в політиці.
84. Рівні розвитку спільності великих груп.
85. Психологія масових політичних настроїв.
86. Психологія масової свідомості і громадської думки.
87. Структура масової політичної свідомості.
88. Динаміка масової політичної свідомості перед виборами.
89. Стихійні форми поведінки в політиці.
90. Психологічні особливості політичних технологій.
91. Поняття «політичне рішення», класифікація політичних рішень.
92. Етапи процесу прийняття політичного рішення.
93. Психологія політичних конфліктів, джерела політичних конфліктів.
94. Способи запобігання політичному конфлікту. Способи розв'язання політичних конфліктів.
95. Маніпуляції в політиці, політичні міфи.
96. Політичне насильство: умови виникнення й основні види.
97. Масове і індивідуальне політичне насилля.
98. Психологічний аспект аналізу феномена політичного тероризму
99. Особистість терориста: основні типові властивості.
100. Соціально-психологічні характеристики терористичних груп.
101. Психологічний аспект аналізу феномена політичного тероризму

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Власть: Очерки современной политической философии запада / Под ред В.В. Мшевениерадзе. М.: Наука, 1989.
2. Зуев В.И. власть в системе политических категорий // Государство и право. – 1992. - №5.

3. Краснов Б.И. Теория власти и властных отношений. // Социально-политический журнал. - 1994. - №3-6.
4. Ледяев В.Г. Власть: концептуальный анализ. М.: РОССПЭН, 2000.
5. Ледяев В.Г. Эмпирическая социология власти: теория "машин роста" // Власть и политические институты в современной России. СПб, 2005.
6. Ледяев В.Г. Классические методики определения субъектов политической власти: западный опыт // Политическая наука в современной России. Ежегодник РАЕН. М., 2004. С. 33-55.
7. Ледяев В.Г. Модели эмпирического исследования власти: западный опыт // Власть и политическая трансформация в современной России. СПб., 2005.
8. Ледяев В.Г. Социология власти: исследования Флойда Хантера // Социологический журнал. 2002. № 1. С. 96-114.
9. Ледяев В.Г. Кто руководит? Дискуссии вокруг концепции власти Роберта Даля // Социологический журнал. 2002. № 3. С. 31-68. Ноговицын, О. Н. Современные теории власти: текст лекции. Введение. С1-11
Режим доступа:
<http://window.edu.ru/resource/958/44958/files/Nogovitsyn.pdf>
10. Ледяев В.Г., Ледяева А.Н. Многомерность политической власти: концептуальные дискуссии // ЛОГОС, 2003, №4 - 5 (39). С.23-32.
11. Миллс Ч.Р. Властвующая элита. М., 1959.
12. Осипова Е.В. Власть: отношение или элемент системы // Власть: очерки современной политической философии Запада. - М.: Мысль. - 1989. Гл.1.
13. Перегудов С.П., Лапина Ю.А., Семенов И.С. Группы интересов и российское государство. М., 1999.
14. Пионткевич Л.Ю. Феномен власти: проблема концептуализации
Режим доступа: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/308/image/308-41.pdf>
15. Психология и психоанализ власти. В 2-х тт. Хрестоматия. Самара, 1999.
16. Технология власти (философско-политический анализ). - Москва, 1995. Гл.2. Современные концепции власти. Режим доступа:
<http://www.philosophy.ru/iphras/library/techno.html>
17. Халипов В.Ф. Власть. Основы кратологии. - М., 1995 г.
18. Шварценбергер Дж. Политическая власть. Изучение мирового общества. – Социально-политический журнал. – 1997. №6.
19. Bachrach P., Baratz M.S. Power and Poverty: Theory and Practice. New York, London, Toronto: Oxford University Press, 1970.
20. Barnes V. The Nature of Power. Cambridge: Polity, 1988.
21. Barry V. Is It Better to Be Powerful or Lucky? // Democracy, Power and Justice. Essays in Political Theory. Oxford: Clarendon Press, 1989. P. 270-302.

22. Birch A. *The Concepts and Theories of Modern Democracy*. L., 1999.
23. Dunleavy P., O'Leary B. *Theories of the State: The Politics of Liberal Democracy*. L., 1987.
24. Clark T.N. *Community power and decision-making: a trend report and bibliography*. Prepared for international sociological association under the auspices of the International Committee for social science information and documentation // *Current Sociology*. 1972. Vol. 20. P. 6-132.
25. Clegg S. *Frameworks of Power*. London: Sage Publications, 1989.
26. *Community Power: Directions for Future Research* /Ed. by R. J. Wast. Beverly Hills: Sage Publications, 1986.
27. Crenson M. *The Un-Politics of Air Pollution: A Study of Non-Decisionmaking in the Cities*. Baltimore and London: The John Hopkins Press, 1971.
28. Dahl R. *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven: Yale University Press, 1961.
29. Debnam G. *The Analysis of Power: A Realist Approach*. London: Macmillan, 1984.
30. Domhoff G.W. *Who Really Rules? New Haven and Community Power Reexamined*. New Brunswik (NJ): Transaction Books, 1978.
31. Domhoff G.W. *Who Rules America Now?* Englewood Cliffs (NJ): Prentice Hall, 1983.
32. Dowding K.M. *Rational Choice and Political Power*. Aldershot: Edward Elgar, 1991.
33. Dowding K.M. *Power*. Buckingham: Open University Press, 1996.
34. Henderson A. H. *Social Power: Social Psychological Models and Theories*. New York: Praeger Publishers, 1981.
35. Hollingshead A.B. *Elmtown's Youth, the Impact of Social Classes on Adolescents*. New York: John Wiley, 1949.
36. Hunter F. *Community Power Structure: A Study of Decision Makers*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1953.
37. Gaventa J. *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Urbana: University of Illinois Press, 1980.
38. Lindblom C.E. *Politics and Markets*. New York: Basic Books, 1977.
39. Logan J. and Molotch H. *Urban Fortunes: The Political Economy of Place*. Berkeley: University of California Press, 1987.
40. Lukes S. *Power: A Radical View*. Basingstoke and London: Macmillan, 1974.
41. Lynd R.S., Lynd H.M. *Middletown*. New York: Harcourt, Brace, and World, 1929.
42. Lynd R.S., Lynd H.M. *Middletown in Transition*. New York: Hacourt, Brace, and World, 1937.
43. Martin R. *The Sociology of Power*. London: Routledge and Kegan Paul, 1977.

44. McFarland A.S. *Power and Leadership in Pluralist Systems*. Stanford: Stanford University Press, 1969.
45. Morriss P. *Power: A Philosophical Analysis*. Manchester: Manchester University Press, 1987.
46. Marsh D., Stoker G. *Theory and Methods in Political Science*. L., 1995.
47. Orum A. *Introduction to Political Sociology. The Social Anatomy of the Body Politics*. Englewood Cliffs (NJ): Prentice Hall, 1978. P. 160-193.
48. *Political Power: A Reader in Theory and Research* /ed. by Roderick Bell, David V. Edwards, and R. Harrison Wagner. New York: The Free Press;
49. London: Collier-Macmillan, 1969.
50. Polsby N. *Community Power and Political Theory*. 2nd enlarged edition. New Haven: Yale University Press, 1980.
51. *Power* /ed. by Steven Lukes. Oxford: Blackwell, 1986.
52. *Power and Political Theory: Some European Perspectives* /ed. by Brian Barry. London: Wiley, 1976.
53. *Power: Critical Concepts* /ed. by John Scott. Vols 1-3. London: Routledge, 1994.
54. *Power in Modern Societies* /ed. by Marvin E. Olsen and Martin N. Marger. Boulder, San Francisco, Oxford: Westview Press, 1993.
55. Presthus R. *Man at the Top*. New York: Oxford University Press, 1964.
56. Ricci D.M. *Community Power and Democratic Theory: The Logic of Political Analysis*. New York: Random House, 1971.
57. Russell B. *Power: A New Social Analysis*. London: Allen and Unwin, 1938.
58. Scott J. *Power*. Cambridge: Polity Press, 2001.
59. Stone C.N. *Regime Politics: Governing Atlanta, 1946-1988*. Lawrence: University Press of Kansas, 1989.
60. *The Structure of Power* /Ed. by M. Aiken and P.E. Mott. New York: Random House, 1970.
61. *Theories of Urban Politics* /Ed. by D. Judge, G. Stoker, H. Wolman. London: Sage Publications, 1995.
62. Waste R.J. *Power and Pluralism in American Cities: Researching the Urban Laboratory*. New York: Greenwood Press, 1987.
63. Wrong D. *Power: Its forms, bases and uses*. NY: Harper and Row Publishers, 1988.